

KAKO SPREMAN DOČEKATI INSPEKCIJSKI NADZOR

UVOD

Osnovna namjera ovog članka jest pravnim i fizičkim osobama-obrtnicima u Republici Hrvatskoj ukazati na potrebu i olakšati usklađivanje sa zakonima i podzakonskim aktima koji se odnose na održivo gospodarenje otpadom te zaštitu zraka i okoliša. S obzirom na svakidašnju situaciju gdje je prije svega potrebno osigurati posao, odraditi ga na vrijeme i uspjeti naplatiti kako bi se osigurala vlastita egzistencija i plaće zaposlenih, praćenje „sporednih“ propisa u većini slučajeva izaziva otpor, ali i nesnalaženje. Stoga je bitno istaknuti odakle i kako u vlastitom okruženju započeti primjenjivati postojeće propise i dovesti obavljanje vlastite proizvodne djelatnosti u zadovoljavajuće okvire u pogledu postupanja s proizvodnim otpadom, vođenja dokumentacije i dostave podataka u nadležna tijela. Na jedan jednostavniji način nastojat će se pojasniti pojedine faze nadzora inspekcije zaštite okoliša i kako se pripremiti za nadzor.

ZAKONI I DIREKTIVE EU-a

Ministarstvo zaštite okoliša i prirode u naše zakonodavstvo implementiralo je sve što je Europska Komisija tražila prilikom ulaska RH u

EU. Postojeći Zakon o zaštiti okoliša (N.N., br. 80/13. i 78/15. – u daljnjem tekstu: ZoZO), Zakon o održivom gospodarenju otpadom (N.N., br. 94/13. – u daljnjem tekstu: ZoGO), Zakon o zaštiti zraka (N.N., br. 130/11. i 47/14. – u daljnjem tekstu: ZoZZ) i Zakon o zaštiti od svjetlosnog onečišćenja (N.N., br. 114/11.) usklađeni su s direktivama EU-a. To je značilo uvođenje znatnijih promjena kako na razini jedinica lokalne odnosno regionalne samouprave, tako i u gospodarstvo, tj. proizvodnju proizvoda, ali i proizvodnju otpada s istaknutim uvjetima gospodarenja otpadom koje je postalo jedan od bitnih interesa RH. Međutim, nakon donošenja zakona bilo je nužno donijeti i brojne podzakonske akte kojima se tumače i razrađuju određeni dijelovi pojedinog zakona koji su podložni čestim izmjenama/promjenama ili dopunama. Upravo praćenje propisa mnogima je postao prezahtjevan posao jer nije samo zaštita okoliša područje koje se mora pratiti. To naročito osjećaju manje tvrtke i obrti koji nemaju na raspolaganju pravnu službu ili osobe educirane u području zaštite okoliša i gospodarenja otpadom iz proizvodnje. Tada se počinje akumulirati određeni strah od dolaska raznih inspekcija jer nepoznavanje propisa ne oslobađa nikoga od krivice, a opcije financijskog kažnjavanja uvode rizik za svakodnevno poslovanje.

ODAKLE POČETI

Kako se na početku inspekcijskog nadzora moraju utvrditi osnovne činjenice o tvrtki, odnosno obrtu i odgovornim osobama, jedna od preporuka bila bi pripremiti radnu mapu s preslikama osnovne dokumentacije (*zbog uštede vremena*) koje bi uključivale:

- izvadak iz sudskog registra za tvrtku kod pravne osobe/obrtnica za fizičku osobu-obrt,
- obavijest o razvrstavanju poslovnog subjekta prema NKD-u (*Odluka o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007. – N.N., br. 58/07.*),
- podaci o odgovornim osobama u pravnoj osobi odnosno vlasnicima obrta (ime i prezime, datum i mjesto rođenja, ime roditelja, OIB/broj putovnice i dr.),
- imenovanja o odgovornim osobama odnosno povjereniku i njegovom zamjeniku,
- poslovna banka i IBAN,
- opis objekata i tehnološkog procesa s ulaznim sirovinama (*ukratko – faze u proizvodnji i sirovine – bit poslovanja!*) i svim vrstama otpada (*npr. ambalaža, papir i karton, gume, opiljci metala i dr.*),
- dozvole za gospodarenje otpadom ili potvrde o upisu u evidencije ili očevidnike,
- ugovori sa skupljačima i prijevoznicima i dr.

POSTUPANJE S PROIZVODNIM OTPADOM

Gotovo kod svake djelatnosti nastaje neka vrsta otpada koju je potrebno zbrinuti ili oporabiti. Do trenutka odvoza otpada iz poslovnog kruga, proizvedeni otpad ili otpad koji je preuzet u posjed potrebno je: odvajati, razdvajati i razvrstavati po vrstama i svojstvima. Pod odvajanjem podrazumijeva se odvajanje po svojstvu otpada - opasni od neopasnog, a unutar pojedinih vrsta otpada potrebno je i dodatno razdvajanje ili razvrstavanje zbog moguće oporabe ili zbrinjavanja.

Naročitu pozornost treba posvetiti i skladištenju otpada. Odgovarajući spremnici trebali bi onemogućavati istjecanje, raspršivanje i druge oblike onečišćenja okoliša, a pozornost treba posvetiti i dotoku oborinskih voda, naročito kod opasnog otpada. Drugim riječima, spremnici moraju odgovarati vrsti otpada koja se skladišti, dok neke vrste otpada moraju biti uskladištene u natkrivenom odnosno zatvorenom skladištu. U slučaju spremnika s opasnim/štetnim tekućinama nužne su mjere za sprečavanje istjecanja kao što je to prikazano na slici 1 (*tankvane, sabirne kanalice ili prag na izlazu iz skladišta s nepropusnom podlogom*).

Slika 1. Primjer primarnog i sekundarnog spremnika za tekući otpad

Osim odlaganja otpada u spremnike, propisi nalažu i označavanje otpada. Prema Popisu otpada iz Pravilnika o katalogu otpada (N.N., br. 90/15.) dane su detaljne upute o označavanju, ali u osnovi natpis na mjestu skladištenja otpada trebao bi sadržavati barem ključni broj otpada i opis privremeno uskladištenog otpada. Ključni broj otpada je jedinstvena oznaka vrste otpada, unutar Popisa otpada, koja se sastoji od šestoznamenkastog broja kojem je, u slučaju opasnog otpada, pridružen znak „*“, pri čemu prve dvije znamenke ključnog broja određuju pripadnost podskupini u koju je razvrstana ta vrsta otpada, a zadnje dvije znamenke ključnog broja određuju vrstu otpada unutar podskupine.

Primjer: 12 01 01

Skupina 12 – otpad od mehaničkog oblikovanja te fizikalne i mehaničke površinske obrade metala i plastike,

Podskupina 01 – otpad od oblikovanja te fizikalne i mehaničke obrade metala i plastike,

a mora predati ovlaštenoj osobi, dok registrirani prijevoznici otpada moraju voditi obrazac ON-TO-P (iz Dodatka XII.).

Iz evidencije o otpadu na temelju količina proizvedenog ili predanog otpada moguće je utvrditi obveze u smislu planiranja gospodarenja

otpadom odnosno prijave podataka. Sve obrasce moguće je pronaći i preuzeti na mrežnim stranicama Ministarstva zaštite okoliša i prirode (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), te Hrvatske agencije za zaštitu okoliša i prirode (u daljnjem tekstu: Agencija), a podatke unositi i obrađivati u elektroničkom obliku prema sadržanim uputama

DODATAK XIII.

Obrazac PL-O

PRATEĆI LIST ZA OTPAD

DIO A - PODACI O OTPADU		BROJ PL-O:	
KLJUČNI BROJ		KOLIČINA OTPADA U POŠILJ	kg m ³ NAČIN:
FIZIKALNO SVOJSTVO:	KOMUNALNI ☐ PROIZVODNI ☐	OPASNI ☐ NEOPASNI ☐	H OZNAKE:
OPIS OTPADA:	POŠILJKA JE NAMIJENJENA ZA:		
PAKIRANJE OTPADA: rasuto ☐ posuda ☐ kanta ☐ kanistar ☐ kontejner ☐ bačva ☐ kutija ☐ vreća ☐ ostalo ☐	BROJ PAKIRANJA POŠILJKE:		
PORIJEKLO KOMUNALNOG OTPADA:			
DIO B - PODACI O OSOBI KOJA PREDAJE OTPAD			
NAZIV OSOBE:	DATUM PREDAJE POŠILJKE:		
OIB/MBO/B.P.:	ADRESA POLAZIŠTA:		
SJEDIŠTE/ADRESA:	ODGOVORNA OSOBA: _____ M.P.		
NKD RAZRED (2007)	PRIJEVOZNIK PREUZEO: _____		
KONTAKT OSOBA:			
KONTAKT PODACI:			
DIO C - PODACI O TVRTKI/OBRU KOJA PREUZIMA OTPAD			
NAZIV TVRTKE/OBRU	DATUM PREUZIMANJA POŠILJKE:		
OIB/MBO:	ADRESA ODREDIŠTA:		
SJEDIŠTE/ADRESA:	ODGOVORNA OSOBA: _____ M.P.		
OVLAST ZA PREUZIMANJE OTPADA U POSJEI	PRIJEVOZNIK PREDAJE: _____		
KONTAKT OSOBA:			
KONTAKT PODACI:			
DIO D - PODACI O PRIJEVOZNIKU OTPADA			
NAZIV TVRTKE/OBRU	NAČIN PRIJEVOZA		
OIB/MBO:	REGISTARSKA OZNAKA:		
SJEDIŠTE/ADRESA:			
BROJ UPISA U OČEVIDNIK PRIJEVOZNIKA: PI			
KONTAKT OSOBA:			
KONTAKT PODACI:			
NAPOMENA:			

Slika 4. Obrazac PL-O

u dokumentu. Za posebne kategorije otpada u skladu s vrstom otpada posebni pravilnici propisuju prateću dokumentaciju te je tako za baterije i akumulatore potrebno voditi obrazac ONTOBA, za otpadna ulja obrazac ONTOU, a za otpadne gume obrazac ONTOG. Bitno je istaknuti da se očevidnici o nastanku i tijeku otpada zajedno s pratećim listovima ne moraju slati nikome već ih proizvođač odnosno posjednik, ali i svi ostali dionici u gospodarenju otpadom moraju dati na uvid samo inspekciji zaštite okoliša, a za njihovo čuvanje predviđen je rok od pet godina.

IZVJEŠĆIVANJE

Zašto je bitno koliko je netko proizveo ili zbrinuo otpada tijekom godine? Proizvođač koji na nekoj lokaciji u roku od godine dana od početka rada, odnosno u roku od tri mjeseca nakon što je proizveo više od 200 kilograma opasnog otpada u godinu dana, na temelju članka 48. ZoGO-a, dužan je izraditi i u nadležno tijelo županije odnosno Grad Zagreb, te Agenciju, dostaviti Plan gospodarenja otpada za tu lokaciju. Plan gospodarenja otpadom dostavlja se na obrascu PGO-PO iz Pravilnika o gospodarenju otpadom (Dodatak XIV.) za razdoblje od 5 godina (*osim u slučaju posjedovanja izjave o okolišu – uključenost u sustav EMAS ili ISO 14001*). Ako je posjednik otpada u jednoj godini predao više od 0,5 tona opasnog odnosno više od 150 tona neopasnog otpada, na temelju članka 151. ZoZO-a i Pravilnika o registru onečišćavanja okoliša (N.N., br. 87/15.), dužan je podatke prijaviti putem mrežne aplikacije u Registar onečišćavanja okoliša (*do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu*). Aplikaciji se pristupa putem korisničkog imena i zaporke koju korisniku dodjeljuje nadležno tijelo u županiji ili Gradu Zagrebu. Korisnici za unos podataka o količinama otpada, emisijama u zrak i vode imaju dostupne upute, ali i primjere ispunjenih obrazaca. Nakon unosa podataka iste kontroliraju nadležna tijela i po potrebi obavještavaju korisnike o potrebama izmjene podataka nakon čega se oni verificiraju, a baza podataka se zaključava i dostavlja Agenciji zbog izrade godišnjeg izvješća.

OČEVIDNICI I EVIDENCIJE NADLEŽNIH TIJELA

Iako se za uključivanje u sustav gospodarenja otpadom moraju ishoditi sve potrebne dozvole prije bilo kakve aktivnosti gospodarenja otpadom, postoje i obveze koje moraju izvršiti i proizvođači otpada. Naime, za slučaj kada tvrtka ima organizacijske jedinice izvan mjesta sjedišta tvrtke i namjerava određene količine neopasnog otpada prevesti u središte tvrtke zbog objedinjavanja količina prije zbrinjavanja, na temelju članka 110. ZoGO-a, morat će se upisati u Registar prijevoznika otpada u Ministarstvu, te dobiti potvrdu o upisu u Očevidnik prijevoznika otpada kako ne bi bila u prekršaju. Isto tako svaki proizvođač koji na određenoj lokaciji proizvede više od 200 kilograma opasnog opada, a da isti namjerava privremeno skladištiti na istoj lokaciji, na temelju članka 114. ZoGO-a, morat će se upisati u očevidnik određenih osoba koje skladište vlastiti proizvodni otpad. Ako tvrtka gospodari otpadom, morat će imenovati odgovorne osobe za gospodarenje otpadom koje moraju pohađati program izobrazbe u gospodarenju otpadom propisan člankom 52. ZoGO-a.

NIJE SVE U OTPADU

Nakon dovođenja otpada „u red“ ostaju i ostali aspekti kojima treba posvetiti pozornost. Pod ostalim se smatra zaštita zraka i ozonskog sloja, ali i ostali negativni utjecaji na neposredni okoliš. Naročitu pozornost treba posvetiti nepokretnim izvorima emisija u zrak iz tehnološkog procesa ili emisijama koje nastaju kod dobivanja toplinske i/ili električne energije. Takvi izvori moraju se registrirati i za njih se na temelju ZoZZ-a moraju mjeriti emisije. Mjerenja emisija provode tvrtke s potrebnim ovlaštenjima Ministarstva. U jednu od takvih vrsta nepokretnih izvora ulaze sve kotlovnice čije peći imaju snagu veću od 100 kW i koriste se nekom vrstom fosilnih goriva. Ako tvrtka sama namjerava oporabljivati svoj otpad u svrhu dobivanja toplinske energije, morat će se, na temelju članka 115. ZoGO-a, upisati u Očevidnik energetske oporabitelja određenog otpada. Za sva mjerenja emisija potrebno je imati i plan mjerenja jer je učestalost obveze mjerenja različita,

a kreće se od jednom godišnje, te svake dvije ili pet godina. Vrijednosti dobivene mjerenjem moraju zadovoljavati kriterije iz Uredbe o graničnim vrijednostima emisija onečišćujućih tvari u zrak iz nepokretnih izvora (N.N., br. 117/12. i 90/14.).

Veliki značaj kod zaštite zraka imaju i hlapljivi organski spojevi ako se upotrebljavaju u samoj proizvodnji ili završnoj obradi (*manje autolakirnice izuzete su od obveze - zbog malih količina otpala*) jer takvo postrojenje na osnovi spomenute Uredbe mora se prijaviti u Registar postrojenja na obrascu REGVOC. Na temelju godišnje bilance utroška hlapljivih organskih spojeva jednom godišnje potrebno je izraditi i dostaviti podatke o emisijama u zrak na obrascu EHOS.

Tvrtke koje upotrebljavaju rashladne sustave s većim količinama kontroliranih ili zamjenskih tvari koje oštećuju ozonski sloj (TOOS) - na temelju Uredbe o tvarima koje oštećuju ozonski sloj i fluoriranim stakleničkim plinovima (N.N., br. 90/14.) - moraju rashladne uređaje/sustave po uključivanju prijaviti u Agenciju na obrascu PNOS, a održavanje povjeriti ovlaštenim serviserima. Serviseri prema potrebi vode servisne kartice i ugrađuju uređaje za provjeru ispuštanja rashladnog medija u zrak kod većih spremnika i tako dalje.

S obzirom da još postoje uređaji (*transformatori, kondenzatori, spremnici i dr.*) s polikloriranim bifenilima i polikloriranim terfenilima (PCB), Pravilnik o gospodarenju PCB-ima (N.N., br. 103/14.) nalaže da se svi takvi uređaji moraju evidentirati, a u slučaju zamjene tvari s PCB-om uređaj treba dekontaminirati, a PCB dati na uništavanje jer je u EU primjena PCB-a zabranjena još 1996. godine.

NAKNADE PREMA FONDU

Fond za zaštitu okoliša i prirode (Fond) kao regulatorno tijelo objedinjava sve aktivnosti i financiranje svih dionika u sustavu gospodarenja otpadom, pa tako i proizvođači proizvoda koji svoj proizvod stavljaju na tržište Republike Hrvatske imaju obvezu plaćanja naknade za zbrinjavanje otpada. Dakle, ako se radi o proizvodima i/ili am-

balaži od koje nastaje posebna kategorija otpada, proizvođači moraju Fondu dostavljati mjesečno, kvartalno i/ili godišnje izvješće o količinama proizvoda odnosno ambalaže stavljenim na naše tržište. U skladu s dostavljenim podacima Fond izdaje rješenje o plaćanju naknade za financiranje sustava gospodarenja otpadom. Na kraju godine svi obveznici dužni su dostaviti Agenciji i zbirna izvješća o količinama zbog izrade statističkog izvještaja.

ZAKLJUČAK

Za odraditi sve navedeno najvjerojatnije će pojedinci morati uložiti dodatni trud, ali samim time steći će nova znanja, a tvrtka će dati sliku koja govori da se zaštita okoliša i gospodarenje otpadom shvaća ozbiljno. Iako je za potrebe usklađivanja s važećim propisima ponekad potrebno izdvojiti i određena materijalna sredstva na jednoj strani, za pretpostaviti je da će se sigurno ostvariti i određene uštede na drugoj strani. Unaprijed pripremljeni i označeni spremnici uštedjet će vrijeme na manipulaciji otpadom, poslovni krug neće trebati dodatno čistiti i svi djelatnici ako su upoznati s obvezama, uredno će to usvojiti u svakodnevnoj praksi. Za sve nejasnoće, upite te pronalaženje važećih propisa i „skidanje“ obrazaca mogu se koristiti mrežne stranice Ministarstva, Agencije i Fonda. Ako u ponuđenim uputama i na dijelu stranica pod naslovom „Najčešće postavljana pitanja“ nije moguće pronaći odgovor za konkretni slučaj, uvijek je moguće uputiti dopis pisanim ili elektroničkim putem u jedno od navedenih tijela ovisno o nadležnosti. Postoje obveze i propisi koji ovdje i sada nisu navedeni jer se radi o specifičnim slučajevima. No, u ovom članku ionako se nastojalo obuhvatiti najveći dio propisa i obveza koje imaju proizvođači otpada u Republici Hrvatskoj. U slučaju provedbe inspekcijskog nadzora inspekcije zaštite okoliša, veličina tvrtke u smislu usklađivanja s propisima je nebitna. Unaprijed pripremljena dokumentacija, u preslikama, dodatno skraćuje nadzor, dok će uredno vođenje i predavanje propisanih obrazaca, uz sve navedeno, gotovo eliminirati potrebu za izricanjem mjera odnosno pokretanjem optužnog/kaznenog postupka protiv tvrtke odnosno odgovornih osoba.

*dr. sc. Branimir Fuk, dipl. ing. rud.
Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Zagreb*